
Inledning

Samtiden innehåller oroväckande auktoritära tendenser, förklädda till självständighet och självförverkligande. Det är till och med så illa att många inte ens uppfattar den korrektiva dimensionen i de livsstilar, dieter och behandlingar (psykiska och kosmetiska) som framför allt syftar till anpassning.

Man kan säga att ett imperativ att le och gilla läget genomsyrar samhället, samtidigt som sanktionerna mot dem som hamnar utanför blir allt tydligare. Huset har en glittrig framsida och en dyster bakgård, men samma fogliga lydnad förväntas av alla invånare.

Detta nummer av *Divan* tar sitt historiska avstamp i Frankfurtskolan eller ”kritisk teori”, det inflytelserika program som uppstod runt 1930 vid Institut für Sozialforschung, runt filosofen Theodor Adorno och sociologen Max Horkheimer. Marx och Freud var avgörande inspirationskällor, och Adornokännaren Anders Ramsay beskriver i sitt bidrag de metodologiska val som blev konsekvensen av grundantagandet att barnomsåren predisponerar individens person-

lighet i vuxenlivet och som samhällsvarelse.

Till detta perspektiv hörde även en hård kritik av olika former av psykoanalys ”light”. I amerikansk exil ledde Adorno forskningsprojektet *The Authoritarian Personality*. Under den tiden tillkom den uppgörelse med Karen Horney (och i förlängningen även med Erich Fromm) som fick namnet ”Den reviderade psykoanalysen” och som i detta nummer publiceras i svensk översättning.

Det är vår övertygelse att de krav på intellektuell hederlighet som Adorno ställer inte är mindre relevanta idag.

En annan samtida samhällstänkare som haft ett nära samarbete med psykoanalysen är Cornelius Castoriadis (1922-1997). Hans landsman Fotis Theodoridis, verksam vid Södertörns högskola, skildrar genom en närläsning av Sofokles drama *Antigone* vilken bräcklig symbolisk konstruktion demokratin är, på de grekiska stadsstaternas tid såväl som i våra dagar.

Dagsläget skildras genom ett rundabords-samtal om tendenser i dagens barnuppföstran. Agnes Mesterton och Bengt Warren från redaktionen diskuterar med Cecilia Modig,

Anita Dahlgren och Gloria Zeligman, som alla har djupgående erfarenheter av arbete med barn. Samtalet kretsar kring andra världskrigets lidande och de sanslösa konsekvenserna av en alltför stark betoning av lydnad och förödmjukelse inom barnuppfostran, något den ”kritiska teorin” såg som en viktig förutsättning för att diktaturerna skulle få möjligheter att genomföra denna stora katastrof. Den mer antiauktoritära och barncenterade hållningen som varit huvudlinjen i vårt land representerades av Astrid Lindgren, Gustav Jonsson och Sigmund Freud och det verkar som om denna hållning nu har hamnat i ett visst underläge.

Vi kan i det sammanhanget också publicera en nyskriven text av Jesper Juul, vars tankar om det kompetenta barnet har spelat en viktig roll under de senare åren. Han skisserar en yrkesetik för dem som jobbar professionellt med familjerelationer.

En annan infallsvinkel för att få syn på dagens samhälle är den inkännande beskrivning av vildavästernmyten som kommer fram i Kirsten Hyldgaards närläsning av Sergio Leones film *Harmonica – en hämnare*.

Författaren och fysikdoktoranden Helena Granström medverkar med en läsning av Freuds civilisationskritik, som ju också var central för Frankfurtskolan. Granström utgår i sin poetiska framställning från den nyöversatta Vi vantrivs i kulturen.

Poeten Eva Ribich har gjort sig ett namn med diktsviter bestående av ytterst korta dikter, oftast bara två rader, vars återhållenheter är bemängd med komplexa känslor. Vi publicerar i detta nummer en unik nyskriven svit på temat ”begravning”.

Debatten om fenomenologi och psykoanalys fortsätter när Gunnar Karlsson går i svaromål med Nicholas Smiths recension i *Divan* 3–4/07.

Numret har två sinsemellan helt olika konstnärer: den lågmälda Hans Lannér och den mullrande Tapio Tuominen. Gemensamt har de dock en antiauktoritär hållning som inbjuder åskådaren till kreativ medverkan och tolkning. Lannér presenteras av Nina Weibull och Tuominen av Oliver Parland.

Hans Lannér, *Ord*, 2008

Vi tackar särskilt Anders Ramsay, som ställde sin djupa kunskap till generöst förfogande när vi planerade numret och därigenom gav oss ramarna för att ta itu med samtiden.

*John Swedenmark
Bengt Warren*